

MINISTERIE VAN DEFENSIE

Militaire Inlichtingen Dienst

Postbus 20701
2500 ES Den-Haag
Telefoon 070 - 3 18 81 88
Telefax 070 - 3 18 79 51

Aan:
Zie Verzendlijst

Uw brief	Uw kenmerk	Ons nummer	Datum
		DIS/93/095/2715	18 augustus 1993

Onderwerp:
Joegoslavië: recente ontwikkelingen
(nr 49/93)

1. Hierbij doe ik U toekomen een notitie over de recente ontwikkelingen in het voormalige Joegoslavië.
2. Zonder bijlage is deze brief ongerubriceerd

Hoofd Militaire Inlichtingendienst
voor deze,
Hoofd Afdeling, Inlichtingen

Kolonel-KLu

Bijlagen
één

Bezoekadres
Kalvermarkt 28
Den-Haag

Doorkiesnummer
070 - 3 18 6634

Verzoeken bij beantwoording datum, nummer en onderwerp te vermelden.

[REDACTED]

Verzendlijst behorende bij brief MID nr. DIS/93/095/2715 d.d.
18 augustus 1993

Aan:

Coördinator Verenigde Inlichtingendiensten Nederland

(Secretaris Generaal Ministerie Algemene Zaken)

Hoofd Binnenlandse Veiligheidsdienst

Ministerie van Buitenlandse Zaken
t.a.v. plv DGPZ

Intern:

HMID

HSV

HAI

HMA

HPEA

Archief

[REDACTED]

ONTWIKKELINGEN IN DE VOORMALIGE JOEGOSLAVISCH FöderATIE

49/93

(Afgesloten 181600 AUG 1993)

Bosnië-Herzegovina

Hoewel de internationale aandacht met name gericht was op de situatie rond Sarajevo, is de afgelopen weken voortdurend sprake geweest van een Bosnisch-Servisch offensief in het noordoosten van Bosnië-Herzegovina. De Serviërs lijken er aldaar in geslaagd de corridor tussen de door hen gedomineerde gebieden in het oosten en het westen van de republiek te consolideren en zelfs te verbreden, met name op het smalste punt bij Brcko. Zware gevechten hebben de afgelopen week ook plaatsgevonden in centraal-Bosnië, met name in de omgeving van Gornji Vakuf. De Bosnische Kroaten lijken zich te hebben hersteld van de verliezen die de Moslims hen eerder deze maand hadden toegebracht. Laatstgenoemden lijken nu over het algemeen in het defensief te zijn gedrongen. In voorkomend geval blijft in beide genoemde streken sprake van gecoördineerd optreden van Kroatische en Servische strijdkrachten. Daardoor komen de Moslim-posities alom onder druk te staan.

De Bosnische president Izetbegovic heeft, mogelijk onder invloed van de militaire situatie, inmiddels verklaard dat hij bereid is in te stemmen met een "tijdelijke" opdeling van Bosnië-Herzegovina. Dit is opmerkelijk, want tot op heden hebben de Moslims ieder idee tot opdeling van de republiek verworpen. Volgens Izetbegovic hebben de Moslims echter geen keus meer tegen de achtergrond van het streven van zowel Serviërs als Kroaten naar zo'n opdeling. Overigens gaf hij als zijn mening te kennen dat een dergelijke opdeling niet duurzaam kan zijn.

De onderhandelingen in Genève zijn op 16 augustus hervat. Daarbij is in beginsel overeenstemming bereikt over demilitarisering van Sarajevo. Ook zou een gemengde commissie zich moeten buigen over de opdeling van de hoofdstad in negen deelgemeentes, die vermoedelijk op etnische basis gevormd zullen worden. Alleen de Servische wijk Pale, waar het hoofdkwartier van de Bosnisch-Servische strijdkrachten is gevestigd, is van deze overeenkomst uitgesloten. Uitvoering van het akkoord is echter afhankelijk gesteld van een definitief vredesakkoord.

Overigens heeft Izetbegovic bij het begin van de onderhandelingen nieuwe eisen gesteld. Hij maakte voor de Moslims aanspraak op 43% van het grondgebied van Bosnië-Herzegovina, overeenkomstig het deel dat de Moslims uitmaakten van de vooroorlogse bevolking. Daarbij onderstreepte hij dat de drie Moslim-enclaves en beveiligde gebieden in het oosten van Bosnië (Srebrenica, Gorazde, Zepa) in zijn visie door een corridor verbonden moeten worden met het overige aan de Moslims toe te wijzen gebied. Bovendien zou dit gebied volgens Izetbegovic toegang moeten hebben tot de zee en kunnen beschikken over een ongedeeld Sarajevo. Overigens is deze eis in tegenspraak met het bovenvermelde principe-akkoord over opdeling van Sarajevo.

Onduidelijk is of de aanspraken van Izetbegovic ook betrekking hebben op de hoofdstad van Herzegovina, Mostar, waarop vorige week formeel door de Moslims aanspraak werd gemaakt. Mostar bezat vóór de oorlog een Moslim-meerderheid, maar wordt door de Bosnische Kroaten beschouwd als hoofdstad van de door hen opgeëiste gebieden. Inmiddels is ook door het Rode Kruis bevestigd dat leden van de

[REDACTED]

HVO, de belangrijkste Bosnisch-Kroatische politieke en militaire organisatie, in Mostar alle huizen hebben doorzocht en vrijwel alle mannelijke Moslims gedepor-teerd hebben. Deze werden gedwongen in het frontgebied tussen de HVO en de Bos-nische strijdkrachten bunkers en loopgraven te maken. Deze melding onderstreept dat ook de Bosnische Kroaten zich schuldig maken aan pogingen tot "etnische zui-veringen" en er naar streven het herstel van de vooroorlogse etnische verhoudin-gen in Mostar onmogelijk te maken.

De eisen van Izetbegovic zijn inmiddels verworpen door de leider van de HVO, Bo-ban. Deze heeft eveneens geprotesteerd tegen het feit dat Moslim-slachtoffers van de oorlog rond Sarajevo worden geëvacueerd naar het Westen, terwijl Kroati-sche slachtoffers van, wat Boban noemde, de Moslim-agressie in centraal-Bosnië van hulp verstoken blijven. Ook voor de Bosnische Serviërs, die 70% van het Bos-nische grondgebied beheersen en derhalve het leeuwedeel van het door Izetbegovic opgeëiste gebied zouden moeten afstaan, zullen de verlangens van de Bosnische president naar verwachting onaanvaardbaar zijn. Ook hebben zij in het recente verleden consequent onderstreept geen Moslim-gebied in het Bosnisch-Servische grensgebied te willen tolereren. Derhalve blijft het onwaarschijnlijk dat op korte termijn een doorbraak in de onderhandelingen in Genève kan worden bereikt.

Nadat eerder deze week de Bosnische vice-president Ganic VN-woordvoerder Frewer tot "ongewenst persoon" had verklaard in verband met zijn uitspraak dat na de terugtrekking van de Serviërs van de bergen Igman en Bjelasnica geen sprake meer is van een belegering van Sarajevo, heeft gisteren de Bosnische VN-ambassadeur Sacirbey geprotesteerd tegen uitlatingen van de Chef Staf van UNPROFOR-II, Ha-yes. Sacirbey lijkt vooral aanstoot te hebben genomen aan het feit dat Hayes vorige week met name de Moslims verantwoordelijk had gesteld voor het ophouden van hulpkonvooien naar Sarajevo. Zoals destijds reeds gemeld, kan deze beschul-diging niet worden bevestigd, maar lijkt zij in het licht van eerder optreden van Bosnische regeringstroepen niet ongeloofwaardig. Bij de genoemde uitlatingen van Bosnische functionarissen speelt vermoedelijk ook een rol de teleurstelling dat vooralsnog een verdergaande buitenlandse militaire betrokkenheid bij de Bos-nische burgeroorlog na de terugtrekking van de Serviërs van de genoemde bergen en de daarmee samenhangende reacties van VN-zijde vooralsnog minder waarschijn-lijk wordt. Deze teleurstelling zal naar verwachting bijdragen aan de verslech-tering van de betrekkingen tussen UNPROFOR en de Bosnische regering die zich reeds enige tijd aftekent. Vorige week nog dreigde de Bosnische minister van Buitenlandse Zaken Silajdzic de VN aan te zullen klagen bij het Internationale Gerechtshof wegens betrokkenheid bij genocide op het Bosnische volk.

Uit Montenegrijnse persberichten blijkt dat de afgelopen weken herhaaldelijk trilateraal overleg is gevoerd tussen de autoriteiten van Dubrovnik (Kroatië), Trebinje (Bosnië-Herzegovina) en Herceg-Novci (Montenegro) over verbetering van de verhoudingen in het grensgebied tussen de drie republieken. Naar verluidt zou reeds overeenstemming zijn bereikt over de verdeling van de door nabijgelegen stuwmeren geleverde electriciteitsproductie. Vorig jaar was juist in deze omge-ving sprake van zware spanningen, omdat de Bosnische Serviërs uit het hooggele-gen terrein rond Trebinje herhaaldelijk de Kroatische kuststrook rond Dubrovnik beschooten. De melding is opvallend omdat deze besprekingen kennelijk worden ge-voerd zonder tussenkomst van VN of EG.

[REDACTED] is melding gemaakt van vermoedens dat (Bosnische) Serviërs voor-bereidingen treffen voor terroristische aanslagen tegen doelen in west-Europa in geval de NAVO daadwerkelijk zou overgaan tot aanvallen op Bosnisch-Servische stellingen. "Joegoslavië" zou hierbij ook betrokken zijn; zo zouden potentiële terroristen zijn opgeleid in een kamp bij Nis (Servië). Hoewel in algemene zin terroristische aanslagen tegen westerse doelen, met name tegen westerse militai-

re eenheden in de regio, niet geheel kunnen worden uitgesloten, zijn er geen concrete aanwijzingen die de bovengenoemde melding bevestigen.

Kroatië

In het Dalmatische kustgebied blijft sprake van een patstelling. Servische artillerie blijft de omgeving van de pontonbrug bij Maslenica onder vuur nemen. Kroatische commandanten hebben inmiddels gedreigd met beschietingen op "Servische" steden als Knin en Benkovac, ook indien dat zou leiden tot hernieuwde beschietingen van Kroatische kuststeden. Zoals bekend waren Servische en Kroatische onderhandelaars eind vorige maand de demilitarisering en heropening van de brug overeengekomen, maar weigerden de Kroaten vervolgens hun eenheden uit de omgeving terug te trekken zo lang de Serviërs niet hadden voldaan aan eerdere verplichtingen hun zware wapens onder VN-toezicht te plaatsen. De Kroatische regering heeft inmiddels de betreffende overeenkomst formeel ongeldig verklaard.

Rond UNPA-zuid, met name in de omgeving van Zadar, is reeds enige tijd sprake van een geleidelijke Kroatische militaire opbouw. Dit kan erop wijzen dat Kroatië op korte termijn offensieve acties wil ondernemen tegen de Kroatisch-Servische strijdkrachten in deze UNPA. In verband hiermee hebben Kroatisch-Servische media de afgelopen weken alle militairen in het gebied opgeroepen van verlof terug te keren.

Ook in UNPA-west (west-Slavonië) wordt door [redacted] een toename van het aantal gewapende incidenten gemeld. Hiervoor zouden Serviërs en Kroaten in gelijke mate verantwoordelijk zijn. In rapportages van de EG-waarnemersmissie wordt de veronderstelling geuit dat beide partijen de waakzaamheid van UNPROFOR ter plaatse op de proef stellen, niet in de laatste plaats omdat vanuit UNPA-west de afgelopen maanden twee compagnieën van UNPROFOR zijn overgebracht naar Bosnië-Herzegovina. Tegen deze achtergrond lijkt ook een heropleving van de Servisch-Kroatische strijd in west-Slavonië tot de mogelijkheden te behoren.

De Kroatische plv minister van Buitenlandse Zaken Granic heeft in een gesprek met Europees Commissaris voor Buitenlandse Betrekkingen Van den Broek de eis herhaald dat UNPROFOR zich in versterkte mate gaat inzetten om het Kroatische gezag te herstellen over het gehele internationaal erkende grondgebied van de republiek, zoals bij de meest recente verlenging van het mandaat van UNPROFOR voor Kroatië is benadrukt. Granic onderstreepte dat Kroatië vóór 30 september a.s. concrete resultaten van de VN-inspanning verwacht, of anders zal streven naar beëindiging van het mandaat.

Hoewel de Kroatische regering het afgelopen jaar herhaaldelijk gedreigd heeft met opzegging van het mandaat, neemt de binnenlands-politieke druk toe om desnoods gewapenderhand het door de Serviërs gedomineerde deel van de republiek onder controle te brengen. Uit meldingen van de EG-waarnemersmissie in Kroatië blijkt dat met name in de Kroatische strijdkrachten een groeiende onvrede bestaat met de militaire status quo. Tegen deze achtergrond dient het dreigement van Granic serieus te worden genomen.

Er is sprake van grote onenigheid binnen de Kroatische Rechtvaardigheidspartij (HSP), één van de belangrijkste extreem-nationalistische groeperingen in het Kroatische politieke spectrum. Onduidelijk is waarop de spanningen betrekking hebben, maar vorige week werd bekend gemaakt dat partijvoorzitter Paraga van zijn functies ontheven is in afwachting van een disciplinair onderzoek. Paraga zelf heeft dit besluit inmiddels verworpen en toegeschreven aan een kleine groep dissidenten. Zoals reeds eerder gemeld, verliest de regeringspartij van president Tudjman (HDZ) aan populariteit bij de bevolking, met name onder invloed van de patstelling in het Dalmatische kustgebied en de slechte economische omstandigheden in Kroatië. Het streven van de HDZ is er onder meer op gericht de oppo-

~~SECRET~~

sitie verdeeld te houden. Tegen deze achtergrond kan een breuk in de HSP Tudjman c.s. in de kaart spelen. Anderzijds kan een eventuele scheuring in de HSP leiden tot radicalisering van een deel van de HSP-aanhang. In het verleden was de militie van de HSP, de HOS, reeds betrokken bij de strijd tegen de Serviërs en bij etnische zuiveringen in Bosnië-Herzegovina.

Servië/Montenegro

Er zijn aanwijzingen dat de Servische socialistische partij SPS van president Milosevic streeft naar een fusie met de regerende partij in Montenegro, die evenals de SPS is voortgekomen uit de oude Joegoslavische communistische partij. Na het uiteenvallen van zowel deze partij als de Joegoslavische Federatie hebben beide partijen formeel het communisme afgezworen en zijn beide als zelfstandige partijen voortgegaan. De Montenegrijnse partij is er echter beter dan de SPS in geslaagd zich aan te sluiten bij democratiseringstendensen; zij geniet onder de Montenegrijnse bevolking onmiskenbaar populariteit. Niet alleen onder die bevolking, maar ook binnen de Montenegrijnse regeringspartij was het afgelopen jaar sprake van kritiek op Servië, dat in het nieuwe Joegoslavië een dominante rol speelt. Bovendien zijn vele Montenegrijnen, ook binnen de regeringspartij, van mening dat Montenegro door de internationale sancties wordt gestraft voor daden waarvoor uitsluitend Servië verantwoordelijk is. Met zijn streven naar vereniging van beide socialistische partijen hoopt Milosevic kennelijk dergelijke dissidente uitlatingen in de kiem te smoren. Het is echter in de praktijk zeker niet uitgesloten dat door zo'n ontwikkeling de onvrede onder de Montenegrijnse bevolking over de machtsverhoudingen in het nieuwe "Joegoslavië" verder zal toenemen.

De nieuwe president van "Joegoslavië", Lilic, heeft de afgelopen week inspecties uitgevoerd van de "Joegoslavische" strijdkrachten (VJ). Na afloop gaf hij als zijn mening te kennen dat de situatie van de VJ "onder elk aanvaardbaar minimum is gedaald". Uit de context bleek dat dit betrekking had op zowel de levensomstandigheden van de militairen als op de inzetbaarheid van de VJ. Lilic stelde dan ook dat het vertrouwen van de bevolking in het leger is gedaald. Hij noemde het herstel van een normale situatie als een van zijn beleidsprioriteiten. Bij deze melding moet worden gewezen op recente aanwijzingen dat binnen de VJ sprake is van onvrede met het beleid van Milosevic c.s. De aanhang van radicaal-nationalistische stromingen als die van oppositieleider Seselj in het leger lijkt te groeien. Uit de uitlatingen van Lilic, die geldt als een medestander van Milosevic, kan worden opgemaakt dat de socialisten deze ontwikkeling willen tegen gaan door de levens- en arbeidsomstandigheden van de VJ te verbeteren. De (financiële) mogelijkheden daartoe lijken echter, gezien de economische crisis waarin "Joegoslavië" zich bevindt, uiterst gering.

Conclusie/voorzicht

Hoewel de internationale aandacht met name gericht was op de situatie rond Sarajevo, is de afgelopen weken voortdurend sprake geweest van een Bosnisch-Servisch offensief in het noordoosten van Bosnië-Herzegovina. De Serviërs lijken er aldaar in geslaagd de corridor tussen de door hen gedomineerde gebieden in het oosten en het westen van de republiek te consolideren en zelfs te verbreden. De Bosnische president Izetbegovic is, vermoedelijk met name door de militaire ontwikkelingen gedwongen, teruggekomen op zijn besluit de onderhandelingen over de politieke toekomst van Bosnië-Herzegovina in Genève te boycotten. Er is echter nog geen aanwijzing dat deze onderhandelingen op korte termijn een voor alle partijen aanvaardbaar resultaat zullen opleveren. Vooralsnog stelt Izetbegovic voor de andere partijen, die blijven streven naar opdeling van Bosnië-Herzegovina, onaanvaardbare eisen.

~~_____~~

Bosnische (Moslim-)autoriteiten tonen zich in toenemende mate ontevreden met uitspraken van VN-functionarissen, die door hen worden beschuldigd van een pro-Servische opstelling. Daarbij speelt ook een rol dat de betreffende uitspraken de door de Moslims nagestreefde buitenlandse militaire interventie in Bosnië-Herzegovina onwaarschijnlijker maken. Deze groeiende spanning tussen de Bosnische Moslims en de VN kan negatieve gevolgen hebben voor de positie van UNPROFOR in Bosnië-Herzegovina.

In Kroatië is sprake van toenemende spanningen, met name rond UNPA-zuid waar de Serviërs voortdurend beschietingen blijven uitvoeren op de omgeving van de pontonbrug bij Maslenica, die voor Kroatië van groot (prestige)belang is. De druk op de Kroatische regering om desnoods gewapenderhand een einde te maken aan deze patstelling is groot. De Kroatische regering blijft hopen dat UNPROFOR bij het doorbreken van de status quo een hoofdrol kan spelen. Zij heeft recentelijk opnieuw bedreigd het mandaat van de VN-vredesmacht op te zeggen (per 30 september a.s.) indien deze hoop ijdel blijkt.

Er zijn geen concrete aanwijzingen die bevestigen dat (Bosnisch-)Servische eenheden zich met "Joegoslavische" assistentie voorbereiden op terroristische aanslagen tegen westerse doelen. Anderzijds kan het gevaar van dergelijke aanslagen, met name tegen westerse militaire eenheden in de regio, niet geheel worden uitgesloten.

De Servische socialistische partij lijkt pogingen in het werk te stellen om een fusie met de Montenegrijnse zusterpartij te bewerkstelligen, vermoedelijk vooral met als doel eventuele dissidente tendensen ten nadele van Servië te ondervangen. Het is echter zeker niet uitgesloten dat dit de ontevredenheid in Montenegro met de positie in het federatieve staatsverband juist zou stimuleren.

De "Joegoslavische" regering heeft het voornemen geuit om de levens- en werkomstandigheden van de militairen te verbeteren met het oog op het verlies aan populariteit. Gezien de economische crisis lijken de mogelijkheden daartoe echter beperkt.